

Denna publikation kan fås gratis, så länge upplagan räcker, från:

Informationscenter (BU-9 0/11)
Generaldirektoratet för miljö
Europeiska kommissionen
BE-1049 Bryssel

Fax: +32 2 299 61 98
E-post: ENV-PUBS@cec.eu.int

För ytterligare information:

<http://www.europa.eu.int/comm/environment/water/>
E-post: env-water@cec.eu.int

Generaldirektoratet för miljö

En stor mängd övrig information om Europeiska unionen är tillgänglig på Internet via Europa-servern (<http://europa.eu.int>).

Kataloguppgifter finns i slutet av publikationen.

Luxemburg: Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer, 2002

ISBN 92-894-3045-1

© Europeiska gemenskaperna, 2002
Kopiering tillåten med angivande av källan.

Printed in Belgium

TRYCKT PÅ ÅTERVUNNET PAPPER



BYRÅN FÖR EUROPEISKA GEMSKAPERNAS
OFFICIELLA PUBLIKATIONER

L-2985 Luxembourg

ISBN 92-894-3045-1



9 789289 430456 >

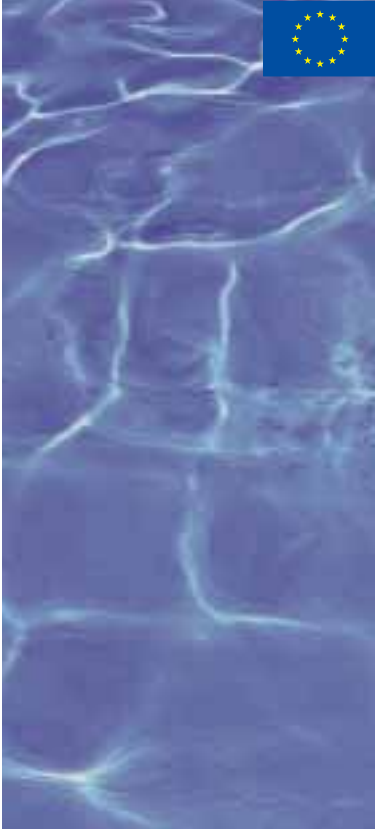


Ramdirektiv för vatten

Slå upp det!



Europeiska kommissionen





Ramdirektiv för vatten

Vatten är nödvändigt för liv

Vatten är nödvändigt för liv på vår planet. Såväl vår existens i sig som våra ekonomiska aktiviteter är helt beroende av denna värdefulla resurs. Och ändå utgör vatten ofta en begränsad resurs på en global nivå.

Grundläggande fakta om den globala vattensituationen

- mindre än 1% av planetens vatten finns tillgängligt som dricksvatten för människor
 - över 1,2 miljarder människor har inte tillgång till rent dricksvatten
- Jämfört med situationen i vissa delar av världen är status för de europeiska vattenresurserna tämligen gynnsam – kontinenten står inte inför någon övergripande vattenbrist och extrema vattenproblem, som torka och översvämningar, är sällsynta. Vid en närmare titt står det dock klart, att vattenkvaliteten i Europa är långt ifrån tillfredsställande.

Fakta om vattensituationen i Europa

- 20% av allt ytvatten inom Europeiska unionen hotas allvarligt av föroreningar
- grundvatten står för omkring 65% av allt dricksvatten i Europa
- 60% av Europas städer överutnyttjar sina grundvattenresurser
- 50% av våtmarkerna befinner sig i "faroazonen" på grund av överutnyttjande av grundvatten
- ytan för konstbevattnade områden i Sydeuropa har ökat med 20% sedan 1985.

Mot bakgrund av de många och växande belastningarna påfrestningarna på våra vattenresurser, är det väsentligt att lagstiftningen tar itu med problemen på ett effektivt sätt och bidrar till att säkerställa dessa resurser för kommande generationer.

Ramdirektivet för vatten utvidgar omfattningen av vattenskyddet till allt vatten och fastställer klara mål, att "god status" måste uppnås för allt vatten i Europa senast 2015 och att hållbar vattenanvändning säkerställs över hela Europa. Detta nya övergripande system ligger rätt i tid, eftersom vattenresurserna i Europa utsätts för ökande belastning. Det finns inget bättre tillfälle än nuläget för att ta itu med utmaningarna och bidra till att säkra våra vattenresurser för dagens och kommande generationer.



Samarbete mellan alla intresserade parter

För att utveckla direktivet har hundratals experter – från industri och jordbruk, från miljö- och konsumentorganisationer och från lokala och nationella myndigheter involverats. Detta samarbete är väsentligt, eftersom vatten utgör grunden för en hel rad aktiviteter, alltifrån jordbruk och fiske till energiproduktion, industri, transport och turism. Vem kan då bättre än representanter för, och konsumenter av dessa aktiviteter ge råd om utvecklingen av en politik som kommer att påverka såväl alla oss som alla dem?

Denna långvariga och öppna samrådsperiod har lett fram till en bred överenskommelse kring direktivets mål och åtgärder, liksom till klara tidsramar för genomförandeperioden. Direktivet kräver också samarbete över gränser och uppmuntrar medborgare, icke-statliga organisationer och myndigheter på alla nivåer att engagera sig mera och därigenom bidra till att säkerställa att den krävande tidtabellen efterlevs.

Hur kommer det att fungera?

Det nya direktivet utgör ett ambitiöst och innovativt sätt att förvalta vatten. Viktiga delar i direktivet är:

- skydd av allt vatten – vattendrag, sjöar, kustvatten och grundvatten
- fastställandet av ambitiösa mål för att säkerställa att allt vatten når "god status" senast 2015
- kravet på gränsöverskridande samarbete mellan länder och alla berörda parter
- säkerställande av aktivt deltagande från alla intressenter, inkl icke-statliga organisationer och lokala myndigheter, i aktiviteterna kring vattenförvaltningen
- krav på prissättningspolitik för vatten och säkerställande av att förorenaren betalar
- balans mellan miljöhänsyn och de som nyttjar miljön

Denna broschyr är avsedd att ge en överblick över vilka mål och medel som innefattas i det europeiska ramdirektivet om vattenpolitiken.

Vatten känner **inga gränser**

Alla som har besökt de stora europeiska avrinningsområdena, t ex Donau och Rhen, vet att vatten inte stannar vid gränserna. Därför förvaltas vattnet bäst genom internationellt samarbete. EU har lärt av erfarenheter, som gjorts i olika regioner i Europa, t ex Rhens avrinningsområde, där det finns en långvarig tradition med internationellt samarbete. Ramdirektivet om vattenpolitiken kräver att alla parter inom ett visst avrinningsområde förvaltar sitt vatten i nära samarbete. Det föreskriver att länderna upprättar en gemensam förvaltningsplan för avrinningsområdet med

åtgärder för att säkerställa att direktivets ambitiösa mål uppfylls inom de fastställda tidramarna.

Dessa planer kommer att utformas och genomföras för varje avrinningsområde – den naturliga geologiska och hydrologiska enhet, som sammanför intressen uppströms och nedströms: lokala, regionala och nationella myndigheter liksom intressenter – inkl icke-statliga organisationer. I grunden syftar ramdirektivet om vattenpolitiken till att skapa ny solidaritet kring vattenhushållningen inom avrinningsområdena.



Floden Elbe – laxen är tillbaka

I många år har Elbe varit en av de mest förorenade floderna i Europa. Efter de politiska förändringarna i Central- och Östeuropa kom Tjeckien, Tyskland och EG 1990 överens om att bilda den internationella kommissionen för att skydda Elbe. På grundval av gemensamma principer och åtgärder som överenskommits efter en serie utredningar, har länderna i Elbes avrinningsområde redan nått avsevärda framgångar. Faktum är att laxen – en av indikatorerna på rent vatten – är tillbaka i Elbe. De framgångar, som uppnåtts av dessa länder, kommer säkerligen att utvidgas tack vare att två nya länder kommer att gå med i projektet. Alla länderna i avrinningsområdet kommer att arbeta tillsammans mot att nå målen i ramdirektivet för vatten.

Vatten **berör alla**

På samma sätt som olika länder kommer att behöva samarbeta för att skydda vattenresurser, kommer olika aktörer från olika sektorer också att få samarbeta. I och med att vi alla använder vatten i det dagliga livet och i vårt arbete (i fabrik, på lantgård eller kontor), är det viktigt att vi alla engagerar oss i att nå upp till direktivets mål. Det är därför som direktivet uppmuntrar alla intresserade att aktivt delta i vattenförvaltningen. Ju mer vi förstår av hur vi påverkar vattnets kvantitet och kvalitet, desto bättre kan vi "dra vårt strå till stacken" för att skydda våra värdefulla vattenresurser. Ramdirektivet för vatten uppmuntrar alla medborgare att engagera sig för att skydda och förvalta sitt vatten.

När allt kommer omkring var det ju en kombination av medborgargrupper och beslutsfattare, som deltog i processen att utveckla direktivet. Nästa steg är att utarbeta en "förvaltningsplan för avrinningsområdet", som ska omfatta en analys av avrinningsområdets karaktäristika, en genomgång av vilken inverkan mänsklig verksamhet har på vattnet samt en ekonomisk analys av vattenanvändningen.



Därefter kommer i samarbete med intressenter och användare åtgärder att antas och genomföras.

Detta samarbete bland intressenter, t.ex. icke-statliga organisationer, lokala samfund och offentliga myndigheter på olika nivåer under samtliga genomförandefaser är viktigt för att säkerställa att hela processen genomförs på ett effektivt och öppet sätt. Och detta engagemang måste fortsätta, så att det råder balans mellan miljöhänsyn och de som utnyttjar miljön.

Världsnaturfonden – samverkan för att öka förståelsen

Under 2000-2001 har Världsnaturfondens sötvattenprogram för Europa med ekonomiskt stöd från Europeiska kommissionen organiserat tre seminarier, som vart och ett tagit upp en specifik nyckelfråga för genomförandet av ramdirektivet för vatten: (1) *Vatten och jordbruk*, (2) *Våtmarkernas roll i den integrerade förvaltningen av avrinningsområden* samt (3) *God praxis vid planering av avrinningsområden*.

Seminariernas syfte var att ge information och möjlighet till debatt om direktivet, samtidigt som hänsyn togs till behovet av större öppenhet och förståelse hos allmänheten, för att underlätta utbyte av erfarenheter och kunskaper samt identifiera "god praxis" för genomförandet av direktivets huvuddelar. Ett första dokument från seminarierna har tagits fram och detta går att hitta under adress:

www.panda.org/europe/freshwater/seminars/seminar.html



Vatten är en **ömtålig resurs**

En droppe av ett farligt ämne kan förorena tusentals liter vatten. Föroreningar, som sker idag, kan bli kvar i vårt grundvatten, som vi vill använda som dricksvatten under generationer. Vattenresurserna påverkas av många olika vattenanvändningar, t ex jordbruk, industri och hushåll.

Belastningen från kemiska olyckor

Förorening av vattendrag genom kemiska olyckor visar – på ett dramatiskt sätt – sambandet mellan ekosystemets olika delar och människors användning av vatten. Ett exempel fall är olyckan i Sandoz lager i Basel i Schweiz 1986. Det vatten, som användes för att släcka branden, förorenades med kvicksilver, bekämpningsmedel och andra kemikalier. Detta vatten kom sedan ut i Rhen och orsakade omfattande föroreningar och en halv miljon döda fiskar, och det kunde spåras hela vägen ner till Holland. Dricksvattenförsörjningen till nio miljoner människor längs Rhen måste omedelbart avbrytas.

En händelse uppströms påverkade hela flodområdet nedströms och som en följd av detta tog det tid för Rhen att återhämta sig helt. Olyckan resulterade i ett starkare samarbete mellan de påverkade länderna och som ett resultat har fisk, inkl lax, återvänt till Rhen. Liknande olyckor har inträffat i Donau, t ex Baia Mare-olyckan i Rumänien under år 2000 eller den olycka, som inträffade 1998 i Aznalcóllar (Andalusien, Spanien), där en damm brast och förgiftade miljön i nationalparken Doñana.

Ramdirektivet syftar till att förebygga förorening vid källan och fastställer kontrollmekanismer för att säkerställa att alla föroreningskällor hanteras på ett hållbart sätt. Det skyddar grundvatten och fastställer ambitiösa mål för dess kvalitet och kvantitet. Också för de akvatiska ekosystemen i våra vattendrag, sjöar och kustvatten fastställs ambitiösa ekologiska mål. Även om mycket av våra grundvatten och ytvatten är förorenade idag, ska de alla uppnå "god status" senast 2015.





Integrationsriktlinjer

Skydd av den akvatiska miljön kan enbart uppnås genom ytterligare integration av olika politiska områden. Ramdirektivet för vatten uppmuntrar – och i vissa fall kräver – integration av politik och åtgärder, som kan bidra till att förbättra vattenkvaliteten. Det kan till exempel vara lantbrukare, som ändrar användningsmetoderna för sina marker, för att minska nitratläckaget till grundvattnet eller industriella tillverkare, som investerar i ny teknik för att minska utsläppen, eller konsumenter, som köper miljövänliga produkter (t ex biologiskt nedbrytbara tvättmedel).

Därför ska målen om hållbar vattenanvändning i linje med ramdirektivet för vatten integreras i annan europeisk politik om jordbruk och fiske, energi, transport, turism etc. I de fall den befintliga lagstiftningen inte klarar av att lösa problemen med god vattenkvalitet, måste medlemsstaterna identifiera vilka fall detta avser och ta fram ytterligare åtgärder för att nå alla relevanta mål. Dessa kan omfatta strängare kontroll av föroreningar från exempelvis industri eller jordbruk.

Det är viktigt att bekämpa föroreningar

Vad gäller kontroll av föroreningar kombinerar direktivet två tillvägagångssätt – bästa möjliga minskning av utsläppen och ett minimigränsvärde för kvalitet – för att säkerställa att målen med “god ekologisk status” på vatten uppfylls senast 2015. Dessa måste uppnås av medlemsstaterna. Europeiska kommissionen håller på att utarbeta “normer för miljökvalitet”, som definierar “god kemisk status”. Samtidigt håller kontrollåtgärder för utsläpp på att tas fram och dessa kommer att sträcka sig från reducering till eliminering av utsläppen i den akvatiska miljön inom en 20-årsperiod för de mest förorenande ämnena i europeiska vatten, de “prioriterade farliga ämnena”. Även här krävs integrering av alla tillgängliga åtgärder för att det ska gå att uppnå ett sådant ambitiöst mål för de prioriterade ämnena.



Hållbar vattenanvändning

När vi nu känner till att så många verksamheter påverkar vatten, kan vi förstå hur viktigt det är att bevara och bidra till att skydda det från föroreningar. Detta är av ännu större betydelse när vi tänker på att efterfrågan ständigt ökar. Det är därför upp

till oss att säkerställa att ramdirektivet för vatten genomförs på ett effektivt sätt, för att se till att kommande generationer har tillräckligt med vatten och att detta vatten uppfyller höga kvalitetskrav.

Att leva med knapp tillgång på vatten

Efterhand som vattenbristen ökar över hela världen söker man efter sätt att återanvända avloppsvatten. Detta är logiskt, eftersom det möjliggör dubbel användning för samma pumpningskostnader och obligatoriska avloppsvattenreningskostnader. Det reducerar också den mängd vatten som måste avledas och bevarar därigenom resurserna. Den enda nackdelen är att det minskar den tillgängliga kvantiteten vatten, eftersom en mindre mängd vatten återgår till det naturliga hydrologiska systemet när återanvänt vatten används.

Återanvändning är en viktig och naturlig metod att ta hand om dräneringsvatten. För att få ut maximala fördelar ur en viss vattentillgång och för att hjälpa till att ta hand om avloppsvatten har strategier utvecklats för återanvändning av vatten. Bakgrunden till detta är att hänsyn måste tas till många faktorer, alltifrån kortsiktiga till långsiktiga behov, liksom till geografiskt känsliga frågor. I torra regioner, där tillgången på bevattningsvatten är begränsad, kan avloppsvatten användas som komplettering. Avloppsvattnets kvalitet bestämmer emellertid vilka grödor som kan konstbevattas. Avloppsvatten med hög salthalt kan inte användas för konstbevattning av saltkänsliga grödor. Det skulle emellertid kunna användas på toleranta foderväxter eller i salthaltiga jord- och skogsbrukssystem.

Salthaltigt avloppsvatten återanvänds i allt större utsträckning för salttoleranta grödor och träd. Om bevattningsprojekt ligger i närheten av en naturlig våtmark, kan dräneringsvattnet användas i våtmarken. Här måste emellertid också försiktighetsåtgärder vidtas, för att säkerställa att kvaliteten på avloppsvattnet inte skadar fisk, vattenfåglar eller annat vilt i våtmarken och att den mängd vatten, som passerar genom våtmarken, är tillräcklig för att förhindra att farliga koncentrationer uppkommer.



Rätt pris på vatten

Vatten är inte någon kommersiell produkt vilken som helst, utan ska snarare betraktas som ett arv. Det är emellertid viktigt att sätta ett pris på vatten, eftersom prissättning fungerar som motivation för att uppmuntra till mera hållbar användning. Många europeiska länder har sedan årtal prissatt vatten. Utredningar visar att en försiktig prissättning på vatten fungerar som motivation för långsiktig och hållbar användning av vattenresurserna och en utredning av Europeiska miljöbyrån konstaterade att införandet av förbrukningsmätare medför omedelbara besparingar i vattenanvändningen av ca 10-25% av förbrukningen.

Ramdirektivet för vatten kräver att medlemsstaterna tar fram prissättningspolitik för vatten, där alla användare bidrar på lämpligt sätt. Direktivets princip är att den som förorenar ska betala, till i slutändan måste alltid någon betala priset för föroreningar.

Direktivet kräver att myndigheterna i avrinningsområdena tar fram prissättnings-system på vatten, som tar hänsyn till de fysiska, sociala, institutionella och politiska förhållandena i respektive område. Med andra ord ska undersökningar göras där kostnader efter olika sektorer, t ex hushåll, industri och jordbruk. Dessutom ska dessa kostnader integreras i de långsiktiga prognoserna vad gäller investeringar i infrastruktur inom offentlig och privat sektor. Konsultationer kommer också att göras, så att de system som slutligen antas åstadkommer balans mellan tillgång och efterfrågan på ett sätt, som gynnar det allmännas intresse både idag och imorgon.

Eftersom vatten är så väsentligt för folkhälsan kommer direktivet samtidigt, att möjliggöra

undantag för missgynnade områden, så att grundläggande vattentjänster levereras till ett överkomligt pris.

Bringa klarhet i Frankrikes vattenpriser

Frankrike är ett land som i årtal har debiterat vattentjänster. En nyligen genomförd utredning avsåg att bringa klarhet kring vattenpriserna. Den konstaterade att priset för vattenförsörjning och avloppsvattentjänster varierar mellan EUR 0,08 och EUR 3,15 per m³. Hur kan det vara så?

Flera faktorer förklarar prisskillnaderna, t ex:

- utrustning i vattenreningsverket
- distributions- och produktionssystem för dricksvatten
- uppsamlingsystem för använt vatten och behandling av detta
- naturliga förhållanden
- befolkningens utbredning eller spridning

Kommer ramdirektivet för vatten att leda till olika vattenpriser i Europa?

Samtidigt som ramdirektivet för vatten syftar till effektiv prissättning för vatten, krävs inte ett fast pris för vatten över hela Europeiska unionen. Priserna kommer att variera från region till region, beroende på såväl faktorer liknande de ovannämnda som på andra faktorer, t ex internaliseringen av miljökostnaderna. Det som är gemensamt är öppenheten som ligger bakom besluten om vattendebiteringar i hela Europa. Vi kommer att veta vem som använder, vem som förorenar, vad det kostar och vem som betalar för det! Var och en kommer att uppmuntras att engagera sig i diskussionerna, för att säkerställa att avgifterna tas ut på lämpligt sätt på grundval av ekonomiska, miljömässiga och sociala principer.



Gemensamt genomförande

Ramdirektivet för vatten kommer att genomföras på ett helt nytt sätt. Det bygger på medverkan av alla berörda aktörer. Det ger också Europeiska kommissionen, medlemsstaterna, ansökarländerna och alla intressenter en enastående möjlighet till nytt samarbete för att styra processen och säkerställa effektivt och sammanhängande genomförande.

Direktivets bestämmelser är komplexa och vittomfattande och en bred uppslutning har skett kring att genomförandet i stor utsträckning underlättas av att råd tas fram kring en rad tekniska frågor. Denna utmaning har tagits upp i ramverket för den gemensamma genomförandestrategin för ramdirektivet för vatten, som utvecklats gemensamt av medlemsstaterna och Europeiska kommissionen och som beslutades i maj 2001.

Viktiga tidsfrister i direktivet:

- **december 2003**
Nationella och regionala vatten- och miljölagar skall anpassas till ramdirektivet för vatten
Samarbete kring avrinningsområden ska vara i funktion
- **december 2004**
En analys av belastningen och påverkningarna på vårt vatten ska vara genomförd och innefatta en ekonomisk analys
- **december 2006**
Övervakningsprogram ska vara i funktion som ett underlag för vattenförvaltning
- **december 2008**
Förvaltningsplaner för avrinningsområden ska framläggas för allmänheten
- **december 2009**
De första förvaltningsplanerna för avrinningsområden ska publiceras
- **december 2015**
Vatten resurserna ska nå "god status"

Europeiska kommissionen

Ramdirektiv för vatten – slå upp det!

Luxemburg: Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer.

2002 — 12 s. — 14,85 X 21 cm

ISBN 92-894-3045-1